

**NGUYÊN TẮC XÁC ĐỊNH HIỆU LỰC CỦA
VĂN BẢN QUY PHẠM PHÁP LUẬT TRONG ÁP DỤNG PHÁP LUẬT
NHÌN TỪ VỤ ÁN “GÀ LÔI TRẮNG”**

LÊ THỊ NGÀ*

Ngày nhận bài: 19/08/2025

Ngày phản biện: 03/09/2025

Ngày đăng bài: 25/12/2025

Tóm tắt:

Bài viết nhằm làm rõ nguyên tắc thời hiệu của văn bản quy phạm pháp luật và sai sót trong việc áp dụng nguyên tắc này của Tòa sơ thẩm. Vụ án "Gà lôi trắng" cho thấy sự xung đột giữa việc áp dụng pháp luật “cứng nhắc” theo thời điểm hành vi phạm tội, bỏ qua các nguyên tắc “hiệu lực trở về trước” và nguyên tắc áp dụng “có lợi cho đối tượng”. Mặt khác, trong vụ việc, còn xuất hiện xung đột về giá trị pháp lý của văn bản quy phạm pháp luật, mà cụ thể là giữa thông tư và nghị định.

Từ quan điểm cho rằng việc nhận diện trong áp dụng pháp luật, Tòa án sơ thẩm đã áp dụng quy định cũ, có hiệu lực vào thời điểm khởi tố vụ án, khi gà lôi trắng thuộc nhóm IB, để tuyên án 6 năm tù. Điều này đã bỏ qua một văn bản pháp luật mới (Thông tư 27/2025/TT-BNNMT) có hiệu lực vào thời điểm đưa vụ án ra xét xử, xếp gà

Abstract:

The article's purpose is to clarify the principle of the effect of legal normative documents from the errors of the first-instance court in applying this principle in the study case.

The "Silver Pheasant" case shows a conflict between the rigid application of the law at the time of the offense and the principles of "retrospective effect" and "favorable application to the subject." Furthermore, the case also highlighted a conflict in the legal validity of normative documents between a circular and a decree.

In its application of the law, the article identifies that the first-instance court applied the ex- regulation, which was in effect at the time the case was initiated, when the silver pheasant was in Group IB, to sentence the defendant to 6 years in prison. This ignored a new legal normative document (Circular 27/2025/TT-BNNMT) that took effect

* TS., Trường Đại học Luật, Đại học Huế; Email: ngalt@hul.edu.vn

lôi trắng vào nhóm IIB, với khung hình phạt nhẹ hơn.

Để tiếp cận mục tiêu, bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu trường hợp. Theo đó, tác giả phân tích chi tiết vụ án "Gà lôi trắng" như một trường hợp điển hình để làm sáng tỏ các vấn đề lý luận và thực tiễn về hiệu lực của văn bản quy phạm pháp luật trong hoạt động áp dụng pháp luật. Ngoài ra, bài báo còn sử dụng phương pháp phân tích luật để so sánh và đối chiếu các văn bản pháp luật cũ và mới có liên quan đến vụ án.

Từ khoá:

Thời hiệu áp dụng pháp luật, hiệu lực trở về trước, nguyên tắc có lợi, vụ “Gà lôi trắng”.

at the time of the trial, which reclassified the silver pheasant into Group IIB, with a lighter penalty.

To achieve its objective, the article uses the case study method. Accordingly, the author analyzes the "Silver Pheasant" case as a typical case to clarify theoretical and practical issues regarding the effect of legal normative documents in legal application activities. In addition, the article also uses the legal analysis method to compare and contrast the old and new legal documents related to the case.

Keywords:

Effect of law application, retrospective effect, principle of being favorable, “Silver Pheasant” case.

Tóm tắt nội dung vụ việc:

Năm 2022, anh Thái Khắc Thành qua thông tin trên mạng xã hội, biết gà lôi trắng (là động vật nguy cấp, quý hiếm cần được bảo tồn, không được nuôi, nhốt, mua bán), có giá trị cao nên nảy sinh ý định mua gà lôi về để nhân giống. Năm 2024, anh Thành mua 1 con gà lôi trống với giá 4,5 triệu đồng từ một người không quan biết ở Cần Thơ. Sau đó, anh Thành đổi 01 con chim của mình lấy 02 con gà lôi mái với một người cùng quê ở Nghệ An, nhằm mục đích nuôi với cá thể gà lôi trống để nhân giống. Suốt trong quá trình nuôi, Thái Khắc Thành không đăng ký với cơ quan chức năng. Một thời gian sau, các cá thể gà mái đẻ trứng và ấp nở được 10 gà lôi con.

Tháng 3/2025, qua tài khoản Facebook cá nhân, anh Thành đăng bán gà lôi con. Một người không quen biết đã thống nhất mua với giá 5 trăm ngàn đồng/con. Do gà còn nhỏ, non nên người mua thuê anh Thành nuôi thêm với tiền

công 1 triệu đồng. Khi đã nhận cọc 2 triệu đồng, anh thành cho 10 cá thể gà lôi con vào 2 thùng giấy, thuê xe ô tô vận chuyển tới địa điểm thoả thuận cho người mua.

Vào khoảng 7h ngày 2/4/2025, khi tài xế chở gà để đi giao, đến đường DH07 thuộc địa phận xã Song An (huyện Vũ Thư, tỉnh Thái Bình cũ, nay thuộc tỉnh Hưng Yên) thì bị công an phát hiện, bắt giữ.

1. Đặt vấn đề

Vụ án “Gà lôi trắng” liên quan đến anh Thái Khắc Thành đã gây ra nhiều tranh cãi trong dư luận và giới chuyên gia pháp lý sau khi Tòa án Khu vực 5, tỉnh Hưng Yên tuyên án 6 năm tù đối với hình phạt chính và phạt bổ sung 30 triệu đồng đối với bị cáo Thái Khắc Thành tội: “Vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm” theo điểm b, khoản 2, Điều 244 Bộ luật Hình sự.

Vấn đề gây tranh luận pháp lý nằm ở việc: 1) Tòa án đã áp dụng pháp luật như thế nào khi có sự thay đổi về chính sách và văn bản quy phạm pháp luật, đặc biệt là liên quan đến việc xác định hiệu lực theo thời gian của văn bản quy phạm pháp luật được áp dụng làm căn cứ pháp lý cho việc áp dụng pháp luật. 2) Tòa sơ thẩm đã vận dụng nguyên tắc “hiệu lực trở về trước” và nguyên tắc “có lợi cho đối tượng” trong xử lý hình sự như thế nào. Cụ thể căn cứ pháp lý mà Tòa sơ thẩm xác định thời hiệu để áp dụng tuyên phạt với bị cáo Thái Khắc Thành dựa trên các quy định sau:

Thứ nhất, Nghị định số 06/2019/NĐ-CP ngày 22 tháng 1 năm 2019 của Chính phủ (Nghị định 06/2019/NĐ-CP) và Nghị định số 84/2021/NĐ-CP ngày 22 tháng 9 năm 2021 (Nghị định 84/2021/NĐ-CP) về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định 06/2019/NĐ-CP về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp (CITES). Theo các Nghị định này, Gà lôi trắng (*Lophura nycthemera*) được xếp vào Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm Nhóm IB¹.

¹ Đặc điểm của động vật thuộc nhóm IB: 1) Gồm những loài động vật rừng đang bị đe dọa tuyệt chủng, có giá trị đặc biệt về khoa học, môi trường hoặc kinh tế; 2) Việc khai thác, sử dụng vì mục đích thương mại bị nghiêm cấm dưới mọi hình thức, trừ một số trường hợp đặc biệt do Chính phủ quy định.

Thứ hai, việc Gà lôi trắng được xếp vào nhóm IB đã là cơ sở pháp lý để cơ quan chức năng khởi tố và Tòa án cấp sơ thẩm tuyên phạt bị cáo Thái Khắc Thành với tội danh “Vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm” theo Điều 244 Bộ luật Hình sự. Điều 244 Bộ Luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017, 2025) (BLHS năm 2015), quy định về tội “Vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm”.

Dựa trên những quy định này, Tòa án đã áp dụng khung hình phạt với mức phạt tù 6 năm, và áp dụng hình phạt bổ sung là 30 triệu đồng đối với hành vi của Thái Khắc Thành, với lập luận rằng hành vi phạm tội xảy ra khi các quy định này đang có hiệu lực.

Ngày 13/8/2025, tại Quyết định kháng nghị phúc thẩm số 09/QĐ-VKS, Viện trưởng Viện kiểm sát nhân dân tỉnh Hưng Yên đã kháng nghị toàn bộ bản án Sơ thẩm số 35/2025/HSST ngày 8/8/2025 của Tòa án nhân dân khu vực 5 - Hưng Yên và các quy định của pháp luật. Viện kiểm sát tỉnh Hưng Yên nhận định: Nghiên cứu toàn bộ hồ sơ vụ án cho thấy cấp sơ thẩm chưa áp dụng Thông tư số 27/2025/TT-BNNMT ngày 24/6/2025 (TT27/2025/BNNMT), của Bộ Nông nghiệp và Môi trường quy định về quản lý loài nguy cấp, quý, hiếm; nuôi động vật rừng thông thường và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp (có hiệu lực từ ngày 1/7/2025)². Thông tư 27 đã điều chỉnh phân loại Gà lôi trắng (*Lophura nycthemera*) từ nhóm IB xuống nhóm IIB³. Điều này làm thay đổi tính chất, mức độ nguy hiểm cho xã hội do hành vi Thái Khắc Thành đã thực hiện, vì nhóm IB là nhóm động vật rừng đang bị đe dọa tuyệt chủng, cấm khai thác và sử dụng vì mục đích thương mại. Trong khi đó, nhóm IIB chỉ bị hạn chế khai thác và sử dụng, nhưng vẫn cho phép nuôi và buôn bán hợp pháp nếu tuân thủ các quy định quản lý. Sự thay đổi này đã làm thay đổi hoàn toàn cơ sở pháp lý để xét xử vụ án theo Điều 244, BLHS năm 2015, bởi điều luật này chỉ áp dụng cho loài thuộc Nhóm IB hoặc CITES, Phụ lục I.

2. Kỹ thuật xác định thời hiệu của văn bản quy phạm pháp luật trong áp dụng pháp luật đối với vụ việc

² Võ Nam (2025), “Vụ án “Gà lôi trắng”: Bị cáo Thái Khắc Thành được trở về nhà, cấm đi khỏi nơi cư trú”, truy cập tại <https://vov.vn/phap-luat/vu-an-ga-loi-trang-bi-cai-thai-khak-thanh-duoc-tro-ve-nha-cam-di-khoi-noi-cu-tru>-post1222237.vov, truy cập ngày 14/8/2025

³ Xem phụ lục 1, Danh mục loài nguy cấp quý, hiếm Ban hành kèm theo Thông tư 27/2025/TT-BNNMT

Trong khoa học pháp lý, hiệu lực theo thời gian của văn bản quy phạm pháp luật (VBQPPL) được hiểu là thời gian văn bản bắt đầu phát sinh sự tác động cho đến thời điểm văn bản chấm dứt sự tác động. Căn cứ để xác định văn bản phát sinh hiệu lực theo Điều 53, Luật ban hành VBQPPL năm 2025 là: 1) bắt đầu từ thời điểm được quy định trong văn bản; 2) bắt đầu từ thời điểm văn bản được ký, công bố⁴. 2) Thời điểm chấm dứt sự tác động của VBQPPL khi có các căn cứ: i) Văn bản đương nhiên hết hiệu lực; ii) khi bị văn bản khác thay thế (toàn bộ hoặc một phần); iii) khi bị cơ quan có thẩm quyền ra quyết định bãi bỏ hoặc huỷ bỏ⁵. Đây là nguyên tắc xác định thời điểm một VBQPPL có hiệu lực. Theo đó văn bản áp dụng phải là văn bản đang có hiệu lực vào thời điểm sự kiện pháp lý phát sinh. Đây là nguyên tắc cốt lõi trong xác định hiệu lực theo thời gian của VBQPPL, tuy nhiên, trong hoạt động này có những ngoại lệ quan trọng áp dụng pháp luật nói chung và đặc biệt là trong hoạt động truy cứu trách nhiệm pháp lý, cụ thể:

Thứ nhất, có thể áp dụng hiệu lực trở về trước đối với VBQPPL (hiệu lực hồi tố): Theo đó một văn bản pháp luật có thể có hiệu lực trở về trước. Nguyên tắc này thường được áp dụng trong những trường hợp đặc biệt và có lợi cho đối tượng bị điều chỉnh. Khoản 2, Điều 58, Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 đã quy định rõ: “Trường hợp văn bản quy phạm pháp luật có quy định hiệu lực trở về trước thì áp dụng theo quy định đó”.

Thứ hai, nguyên tắc có lợi cho người vi phạm pháp luật: Đây là một ngoại lệ quan trọng trong áp dụng pháp luật. Nguyên tắc này quy định rằng nếu một văn bản pháp luật mới được ban hành và có hiệu lực sau thời điểm hành vi vi phạm pháp luật nhưng lại có chế tài nhẹ hơn, thì văn bản mới đó sẽ được áp dụng để có lợi cho người vi phạm. Nguyên tắc này cho phép VBQPPL có hiệu lực trở về trước nếu việc áp dụng đó có lợi hơn cho đối tượng bị điều chỉnh.

Thứ ba, nguyên tắc ưu tiên áp dụng văn bản mới: Khi có nhiều VBQPPL cùng điều chỉnh một vấn đề, nguyên tắc này quy định văn bản được ban hành sau sẽ được ưu tiên áp dụng. Nguyên tắc này đảm bảo rằng các quy định pháp luật luôn được cập nhật và phù hợp với thực tiễn xã hội. Nguyên tắc này giúp giải

⁴ Điều 53, Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2025

⁵ Điều 57, Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2025

quyết các mâu thuẫn giữa các văn bản pháp luật và đảm bảo rằng hệ thống pháp luật luôn tiến bộ và nhất quán.

Với trường hợp này, việc xuất hiện TT 27/2025/BNNT đã “kích hoạt” các nguyên tắc ngoại lệ trong áp dụng pháp luật dựa trên việc áp dụng nguyên tắc hiệu lực trở về trước và nguyên tắc có lợi cho đối tượng. Trong truy cứu trách nhiệm pháp lý, đây là một trong những nguyên tắc cốt lõi, đặc biệt trong pháp luật hình sự, thể hiện tính nhân đạo và công bằng⁶. Nguyên tắc này đã được xác định rõ trong nội dung của Điều 7, BLHS năm 2015 rằng, nếu một văn bản pháp luật mới có hiệu lực sau thời điểm hành vi phạm tội, nhưng lại quy định một hình phạt nhẹ hơn, xóa bỏ tội danh hoặc quy định một điều khoản có lợi hơn cho người phạm tội, thì văn bản mới đó sẽ được áp dụng.

3. Văn bản pháp luật mới làm thay đổi căn cứ pháp lý cho phán quyết của Tòa

Mấu chốt của vụ việc trong trường hợp này là: 1) Thời điểm khởi tố vụ án, khởi tố bị can, VBQPPL mang tính chất pháp lý quyết định là Nghị định số 06/2019/NĐ-CP và Nghị định 84/2021/NĐ-CP về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 06/2019/ NĐ-CP. Tại hai văn bản này đều xếp gà lôi trắng vào nhóm IB, theo đó việc truy tố bị cáo Thái Khắc Thành theo Điều 244, BLHS năm 2015, 2017 là hoàn toàn đúng pháp luật. 2) Thời điểm đưa vụ án ra xét xử theo Thông tư số 27/2025/BNNT ban hành ngày 24 tháng 6 năm 2025 của Bộ Nông nghiệp và Môi trường (BNNT) xếp Gà lôi trắng vào nhóm IIB, theo đó tính chất pháp lý của hành vi mà Thái Khắc Thành thực hiện có sự thay đổi, không thể áp dụng Điều 224, BLHS để truy cứu trách nhiệm hình sự đối với Bị cáo Thái Khắc Thành. Sự thay đổi này đóng vai trò then chốt trong việc xem xét lại vụ án "Gà lôi trắng" ở tỉnh Hưng Yên.

⁶ Các quy phạm pháp luật có thể áp dụng và khi áp dụng sẽ làm thay đổi tính chất vụ việc gồm: 1) Điều 58, Luật ban hành văn bản quy phạm pháp luật năm 2025: “1. Văn bản quy phạm pháp luật được áp dụng từ thời điểm bắt đầu có hiệu lực. 2. Văn bản quy phạm pháp luật được áp dụng đối với hành vi, sự kiện xảy ra tại thời điểm mà văn bản đó đang có hiệu lực. Trường hợp văn bản quy phạm pháp luật có quy định hiệu lực trở về trước thì áp dụng theo quy định đó. 3. Trường hợp các văn bản quy phạm pháp luật có quy định khác nhau về cùng một vấn đề thì áp dụng văn bản có hiệu lực pháp lý cao hơn. 4. Trường hợp các văn bản quy phạm pháp luật do cùng một cơ quan ban hành có quy định khác nhau về cùng một vấn đề thì áp dụng quy định của văn bản quy phạm pháp luật ban hành sau”; 2) Điều 7, Bộ luật Hình sự 2015, 2017, 2025: “Văn bản quy phạm pháp luật mới được áp dụng đối với những hành vi xảy ra trước khi văn bản đó có hiệu lực... nếu văn bản đó quy định hình phạt nhẹ hơn”, TG.

Vấn đề phát sinh ở đây là thông tư xét về giá trị pháp lý theo quy định của Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 là thấp hơn so với nghị định. Vậy việc áp dụng Thông tư 27/2025/BNMT có bảo đảm tính hợp pháp?

Tìm câu trả lời cho những câu hỏi trên, cần quay trở lại với các nguyên tắc xác định thời điểm có hiệu lực của văn bản quy phạm pháp luật, theo đó việc xác định VBQPPL nào được áp dụng cần tuân thủ các nguyên tắc sau:

Nguyên tắc thời hiệu: Thời hiệu áp dụng pháp luật quy định một văn bản pháp luật chỉ có hiệu lực trong một khoảng thời gian nhất định, và không thể áp dụng cho các hành vi xảy ra trước khi nó có hiệu lực. Như vậy, việc áp dụng Nghị định 06/2019/NĐ-CP và Nghị định 84/2021/NĐ-CP để xác định tính chất pháp lý của hành vi, làm cơ sở để truy cứu bị can Thái Khắc Thành theo Điều 244, BLHS năm 2015 là hoàn toàn phù hợp.

Nguyên tắc có lợi cho người phạm tội: Thời điểm đưa vụ án ra xét xử, Thông tư 27/2025/BNMT có hiệu lực pháp luật và đã chuyển gài từ nhóm IB sang nhóm IIB. Theo Điều 7, BLHS năm 2015 quy định: “Điều luật xóa bỏ một tội phạm, một hình phạt, một tình tiết tăng nặng, quy định một hình phạt nhẹ hơn, một tình tiết giảm nhẹ mới hoặc mở rộng phạm vi áp dụng án treo, miễn trách nhiệm hình sự, loại trừ trách nhiệm hình sự, miễn hình phạt, giảm hình phạt, tha tù trước thời hạn có điều kiện, xóa án tích và quy định khác có lợi cho người phạm tội, thì được áp dụng đối với hành vi phạm tội đã thực hiện trước khi điều luật đó có hiệu lực thi hành”. Theo nguyên tắc này, nếu một văn bản pháp luật mới có hiệu lực sau thời điểm phạm tội nhưng lại quy định hình phạt nhẹ hơn hoặc xóa bỏ tội danh, thì văn bản mới đó sẽ được áp dụng, vì vậy việc áp dụng Thông tư 27/2025/BNMT là có căn cứ pháp lý.

Nguyên tắc áp dụng văn bản có giá trị pháp lý cao hơn: Theo khoản 3, Điều 58, Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 quy định: “Trường hợp các văn bản quy phạm pháp luật có quy định khác nhau về cùng một vấn đề thì áp dụng văn bản có hiệu lực pháp lý cao hơn”.

Vấn đề đặt ra là theo Luật Ban hành VBQPPL năm 2025, thông tư giá trị pháp lý thấp hơn nghị định, do đó Thông tư 27/2025/BNMT có làm chấm dứt hiệu lực của Nghị định 06/2019/NĐ-CP và Nghị định 84/2021/NĐ-CP được không. Điều này làm nảy sinh xung đột pháp luật là áp dụng Nghị định

06/2019/NĐ-CP và Nghị định 84/2021/NĐ-CP là đúng hay sai khi xét xử vì nghị định có giá trị pháp lý cao hơn so với thông tư. Để tìm câu trả lời, hãy xem quy định tại khoản 5, Điều 5, Luật Ban hành VBQPPL: “Bảo đảm việc thực hiện chủ trương phân quyền, phân cấp; giải quyết vấn đề bất cập, phát sinh từ thực tiễn; vấn đề mới, xu hướng mới; yêu cầu quản lý nhà nước và khuyến khích sáng tạo, khơi thông mọi nguồn lực, thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội”. Ngoài ra, không thể bỏ qua bối cảnh hiện nay trong hoạt động của bộ máy nhà nước trong giai đoạn sắp xếp. Theo đó Nghị định 136/2025/NĐ – CP, ban hành ngày 12 tháng 6 năm 2025, quy định về phân quyền, phân cấp trong lĩnh vực nông nghiệp và môi trường cho BNNMT quy định về thẩm quyền của BNNMT trong lĩnh vực lâm nghiệp và kiểm lâm là: “Quy định Danh mục và chế độ quản lý, bảo vệ thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm; trình tự, thủ tục khai thác các loài thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và các loài thực vật rừng hoang dã, động vật rừng hoang dã thuộc Phụ lục của Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp quy định tại khoản 2 Điều 38 Luật Lâm nghiệp” (khoản 1, Điều 20).

Như vậy, việc áp dụng Thông tư 27/2025/BNNMT là hoàn toàn bảo đảm tính hợp pháp. Việc không áp dụng Thông tư 27/2025/BNNMT đã dẫn đến việc xét xử bị cáo Thái Khắc Thành với tội danh quy định tại Điều 244 của BLHS năm 2015 đã không bảo đảm nguyên tắc thời hiệu của VBQPPL.

4. Bình luận sai sót của Tòa sơ thẩm trong việc xác định thời hiệu của văn bản quy phạm pháp luật

Tòa án sơ thẩm đã tuyên án 6 năm tù dựa trên quy định của Nghị định 06/2029/NĐ-CP và Nghị định 84/2021/NĐ-CP khi Gà lôi trắng thuộc nhóm IB và bị cấm khai thác, sử dụng vì mục đích thương mại. Thông tư 27/2025/TT-BNNMT có hiệu lực từ ngày 01/7/2025, điều chỉnh phân loại Gà lôi trắng xuống nhóm IIB. Mặc dù Thông tư 27/2025/TT-BNNMT do BNNMT ban hành về hình thức giá trị pháp lý thấp hơn so với nghị định của Chính phủ. Tuy nhiên trong trường hợp này, căn cứ vào Nghị định số 136/2025/NĐ-CP ngày 12 tháng 6 năm 2025 (Nghị định 136/2025/NĐ-CP) của Chính phủ về phân quyền, phân cấp trong lĩnh vực nông nghiệp và môi trường, tại khoản 1, Điều 20 cho thấy BNNMT có quyền ban hành Danh mục loài đối với động vật rừng nguy cấp, quý,

hiếm và các loài động vật rừng hoang dã. Chính vì vậy, trên phương diện hiệu lực của văn bản, trong trường hợp này, Danh mục loài do Thông tư 27/2025/TT-BNNMT hoàn toàn thay thế cho Danh mục loài được Nghị định 06/2019/NĐ-CP và Nghị định 84/ 2021/NĐ-CP. Do đó, theo quan điểm của tác giả, áp dụng Thông tư 27/2025/TT-BNNMT về Danh mục loài để xem xét tính chất pháp lý đối với hành vi của Thái Khắc Thành là có căn cứ vì khi “kích hoạt” Điều 7, BLHS năm 2015 để áp dụng Thông tư 27/2025/TT-BNNMT với hành vi của Thái Khắc Thành, việc truy cứu theo Điều 244, BLHS năm 2015 không còn phù hợp, điều luật áp dụng cho trường hợp này sẽ là khoản 1, Điều 234, BLHS năm 2015 về “Tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật hoang dã”, do Gà lôi trắng đã chuyển từ Danh mục IB sang Danh mục II.B. Cụ thể, Điều 234, khoản 1 quy định: “Người nào thực hiện một trong các hành vi sau đây, nếu không thuộc trường hợp quy định tại Điều 242 và Điều 244 của Bộ luật này, thì bị phạt tiền từ 50.000.000 đồng đến 300.000.000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm: a) Săn bắt, giết, nuôi, nhốt, tàng trữ, vận chuyển, buôn bán trái phép động vật thuộc Danh mục thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm Nhóm IIB hoặc Phụ lục II Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp trị giá từ 150.000.000 đồng đến dưới 500.000.000 đồng hoặc động vật hoang dã khác trị giá từ 300.000.000 đồng đến dưới 700.000.000 đồng hoặc thu lợi bất chính từ 50.000.000 đồng đến dưới 200.000.000 đồng”⁷. Song, xét trị giá của tang vật trong vụ án là 13 cá thể gà lôi và số lợi thu được chưa đáp ứng dấu hiệu định tội nên vụ việc khó có thể truy cứu trách nhiệm hình sự. Vì thế, thay vào đó, với trị giá tang vật và lợi nhuận thu được cơ quan chức năng sẽ cân nhắc biện pháp trách nhiệm pháp lý khác thay thế biện pháp truy cứu trách nhiệm hình sự. Nếu áp dụng theo quy định của Thông tư 27/2025/BNMT sẽ làm cho tính chất hành vi của bị cáo vào thời điểm đưa vụ án ra xét xử đã thay đổi theo hướng có lợi cho bị cáo. Do đó, Hội đồng xét xử cần áp dụng Điều 7, BLHS năm 2015 để áp dụng nguyên tắc có lợi cho đối tượng áp dụng.

⁷ Xem Điều 234, BLHS năm 2015, 2017.

Theo tác giả, việc áp dụng pháp luật của Tòa án cấp sơ thẩm chưa đối chiếu với các nguyên tắc pháp lý được xác định tại các điều luật nêu trên về xác định hiệu lực của văn bản quy phạm pháp luật, cụ thể như sau:

Thứ nhất, sai sót trong việc vận dụng Điều 55 Luật Ban hành VBQPPL năm 2025: Điều 55 cho phép VBQPPL có hiệu lực trở về trước nếu có lợi cho đối tượng áp dụng. Trong trường hợp này, Thông tư 27/2025/TT-BNNMT hoàn toàn cần được xem xét áp dụng hồi tố để chuyển đổi tội danh cho bị cáo Thái Khắc Thành.

Thứ hai, áp dụng cứng nhắc Điều 57 Luật Ban hành VBQPPL năm 2025: Mặc dù Điều 57 quy định thời điểm có hiệu lực của văn bản pháp luật, nhưng Tòa án đã chỉ dựa vào điều này để áp dụng luật cũ mà không kết hợp với các nguyên tắc khác.

Thứ ba, tác động của khoản 2, khoản 5 của Điều 5; khoản 2 của Điều 58, Luật Ban hành VBQPPL năm 2025 và khoản 1, Điều 20, Nghị định 136/2025/NĐ-CP: Mặc dù các điều này liên quan đến việc ngưng hiệu lực của văn bản, nhưng chúng cũng phản ánh một nguyên tắc chung là các VBQPPL có thể thay đổi và cần được cập nhật.

Thứ tư, chưa vận dụng trong áp dụng Điều 7, BLHS năm 2015: trên cơ sở nguyên tắc cốt lõi của trong áp dụng trách nhiệm hình sự, theo quy định quy định phải áp dụng văn bản có lợi cho người phạm tội. Dù hành vi của bị cáo Thái Khắc Thành xảy ra khi Gà Lôi trắng thuộc nhóm IB, nhưng tại thời điểm xét xử và sau đó, Thông tư 27/2025/TT-BNNMT đã điều chỉnh Gà Lôi trắng xuống nhóm IIB (nhóm có khung hình phạt nhẹ hơn). Tòa án đã không vận dụng nguyên tắc này để xem xét lại tội danh cần áp dụng.

Thứ năm, việc áp dụng pháp luật chưa tiếp cận một cách tổng thể, có hệ thống để nhận diện và xử lý xung đột về hiệu lực pháp lý để (I) Nhận diện xung đột pháp luật: Cần nhận thấy xung đột giữa các văn bản có giá trị pháp lý khác nhau. Trong vụ án này, đó là xung đột giữa Nghị định 06/2019/NĐ-CP, Nghị định 84/2021/NĐ-CP và Thông tư 27/2025/TT-BNNMT; (II) Giải quyết xung đột dựa trên nguyên tắc: Trong áp dụng pháp luật, khi có xung đột pháp luật phải giải quyết xung đột này bằng cách vận dụng các nguyên tắc pháp lý cốt lõi. Trong trường hợp này, nguyên tắc có lợi cho bị cáo và nguyên tắc văn bản chuyên

ngành có hiệu lực cần được áp dụng: (III) Kết nối các quy định của pháp luật theo hệ thống, bảo đảm tính logic: Không chỉ áp dụng từng điều luật riêng lẻ, trong áp dụng pháp luật phải kết nối các quy định pháp luật. Ví dụ trong tình huống này phải kết nối Nghị định 136/2025/NĐ-CP (về phân quyền) với Thông tư 27/2025/TT-BNNMT (về phân loại loài) để chứng minh tính hợp pháp của Thông tư.

4. Kết luận và một số kiến nghị

Phán quyết của Tòa án sơ thẩm trong vụ án “Gà lôi trắng” xuất phát từ việc xác định hiệu lực theo thời gian của văn bản quy phạm pháp luật. Nguyên tắc cơ bản và quan trọng trong áp dụng pháp luật trong truy cứu trách nhiệm pháp lý đặc biệt là truy cứu trách nhiệm hình sự là “có lợi cho người vi phạm”. Từ vụ “Gà lôi trắng” đã phân tích trong bài viết, tác giả đưa ra một số kiến nghị sau:

Thứ nhất, việc áp dụng pháp luật cần nhìn tổng thể và đánh giá pháp luật dựa trên cơ sở phân tích hệ thống.

Thứ hai, đảm bảo tính sáng tạo trong hoạt động áp dụng pháp luật. Một trong những đặc điểm của hoạt động áp dụng pháp luật là tính sáng tạo. Đặc điểm này đòi hỏi việc áp dụng pháp luật cần linh hoạt. Không nên áp dụng pháp luật một cách cứng nhắc, máy móc. Thay vào đó, cần có sự cân nhắc, vận dụng linh hoạt các nguyên tắc pháp lý cốt lõi, đặc biệt là các nguyên tắc ngoại lệ. Kỹ thuật này đòi hỏi người áp dụng luật phải có tư duy phản biện, không chỉ nhìn vào điều luật mà còn phải hiểu được tinh thần và mục đích của nó. Trong tình huống này là vận dụng nguyên tắc hiệu lực trở về trước và nguyên tắc có lợi cho đối tượng áp dụng được quy định trong cả văn bản quy pháp luật chung và trong văn bản quy phạm pháp luật chuyên ngành. Vụ việc “Gà lôi trắng” một lần nữa cho thấy tầm quan trọng trong việc xác định thời hiệu của văn bản quy phạm pháp luật. Đặc biệt trong bối cảnh hệ thống văn bản thường xuyên thay đổi. Việc Gà lôi trắng được chuyển sang nhóm IIB theo thông tư mới có hiệu lực trong quá trình tố tụng đã tạo ra cơ sở pháp lý để xem xét lại toàn bộ vụ án theo hướng có lợi cho bị cáo, thậm chí là miễn trách nhiệm hình sự.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Nông nghiệp và Môi trường (2025), Thông tư số 27/2025/BNNMT ngày 24/6/2025 quy định về quản lý loài nguy cấp, quý, hiếm; nuôi động vật

rừng thông thường và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài động vật, thực vật hoang dã nguy cấp.

2. Chính phủ (2019), Nghị định số 06/2019/NĐ-CP ngày 22/01/2019 về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài thực vật, động vật hoang dã nguy cấp.

3. Chính phủ (2021), Nghị định số 84/2021/NĐ-CP ngày 22/9/2021 sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 06/2019/NĐ-CP về quản lý thực vật rừng, động vật rừng nguy cấp, quý, hiếm và thực thi Công ước về buôn bán quốc tế các loài thực vật, động vật hoang dã nguy cấp.

4. Chính phủ (2025), Nghị định số 136/2025/NĐ-CP ngày 12/6/2025 về phân quyền, phân cấp trong lĩnh vực nông nghiệp, môi trường.

5. Quốc hội (2015), Bộ luật Hình sự số 100/2015/QH13 (được sửa đổi, bổ sung các năm 2017 và 2025).

6. Quốc hội (2025), Luật Ban hành văn bản quy phạm pháp luật số 64/2025/QH15.

7. Võ Nam (2025), “*Vụ án “Gà lôi trắng”*: Bị cáo Thái Khắc Thành được trở về nhà, cấm đi khỏi nơi cư trú, truy cập tại <https://vov.vn/phap-luat/vu-an-ga-loi-trang-bi-cai-thai-khak-thanh-duoc-tro-ve-nha-cam-di-khoi-noi-tru-post1222237.vov>, truy cập ngày 14/8/2025.